

21. Yüzyılda Kütüphane Sorunları ve Daha İyi Hizmet

Hakan Doğanay*

Halk Kütüphaneleri; kadın, erkek, her yaşta, her düzeyde ve her meslekten okuyucunun, her konudaki düşün ve sanat ürünlerinden parasız ve özgürce yararlanmasını sağlayarak bölgelerinin kültürel, toplumsal ve teknik kalkınmasına yardımcı olmaya çalışan kütüphaneler olarak tanımlanmaktadır. Halk kütüphanesi düşüncesinin özünde; çalışmalarını ile toplumdaki üretime katkıda bulunan, toplumun yarattığı çeşitli kültür verilerinden pay almak ve bunlardan yararlanmak isteyen, fakat bunları kendi başına edinecek parası ve neleri edinebileceği konusunda bilgisi olmayanlara yardım etme amacı ya da görev duygusu diyebileceğimiz düşünce yatmaktadır.

Günümüzde yazılı, basılı, görsel-işitsel her türden çok büyük bir yayın artışı vardır. Bilimin ve teknolojinin başarılarından sonra, her tür gündelik çalışma belli ölçülerde, bilimin vardığı sonuçlardan yararlanmak zorunda kalmaktadır. Yaşadığımız çağ “bilgi çağı” olarak adlandırılmaktadır. Bu durum kütüphaneyi, bir iş için soru sorup, yayınlar aracılığı ile yanıtını bulduğumuz yer olma durumuna geçirmiştir. Kütüphanelerin, tarihteki ilk örneklerinde yalnızca yönetici sınıf için söz konusu olan bu davranış biçimi, bugün artık bütün meslek elemanlarının ve bilgi arayan kişilerin ortak davranışdır. Çeşitli toplumsal, bireysel amaçlar ve günlük uygulamalar için kullanılan kütüphane düşüncesinin doğuşu ile ekonomik, toplumsal, kültürel ve bilimsel gelişmeler arasında sıkı bir bağ vardır. Endüstrileşme, zenginliğin artması ve eğitim olanaklarının geniş çevrelere yayılması, bilimsel bilginin artmasına ve yayın üretiminin bugünlere kadar hayal bile edilmiş bir düzeye ulaşmasına yol açmış, aynı olaylar kütüphaneye eskilerde, olduğundan çok daha büyük önem kazandırılmıştır.

Halk kütüphaneleri, yani herkese açık kütüphaneler, bilgi ve kültürün paylaşılması, kültür varlığını halkın tümüne ulaştırılması konusunda toplumların ellerinde bulunan en yaygın ve sürekli hizmet veren temel araçlar olma değerini kazanmışlardır. Okul eğitimi bir yerde sona ermekte, kütüphanelerse sürekli eğitim mekanı olmaktadır.

Bu yazımızdaki amaç; Görev yaptığımız Sarıkamış İlçe Halk Kütüphanesi'nin, kullanıcıları tarafından nasıl algılandığını ve kullanıcıların kütüphaneciliğe bakış açılarını ortaya koymak, ayrıca bundan sonraki mesleki etkinliklerimizde biz kütüphanecilere; bilgiyi, ihtiyacı olanlara düzenli ve sürekli bir şekilde ulaştırmanın en doğru yolunu bulma ve işlevsizliğe mahkum ettiğimiz kütüphanelerimizin

* Hakan Doğanay, Sarıkamış İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü'nde Kütüphanecidir.

önünü açmakta yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, ilçemizde bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Anketimiz, 589 denek üzerinde gerçekleştirilmiştir. Deneklerden 100' ü yüksek okul öğrencisi veya mezunu, 489'u orta öğretim öğrencisidir. Anket, orta öğretim öğrencilerinin sadece son sınıflarına uygulanmıştır. Anket soru kağıtları okullarda dağıtılarak, öğrencilerden doldurmaları istenmiştir.

Ankete katılanlara hiçbir etki edici açıklama yapılmayıp, sorulardan ne anlıyorsa öyle cevap vermeleri istenmiş ve verilen yanıtlar doğrultusunda analizleri yapılmıştır. Aşağıda, ankette sorulan sorular ve değerlendirmeleri verilmiştir.

Anketteki **“Bulduğunuz yerde kütüphanenin yeterince tanıtımı yapılıyor mu? Yeterli değilse nasıl tanıtılmasını istersiniz”** sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde:

*Ankete katılan yüksek okul öğrencilerinin (100 denek) sorumuza vermiş olduğu yanıtlara göre; erkek öğrencilerinin %76'sı, kız öğrencilerin %96'sı yeterince tanıtılmadığını; erkek öğrencilerin %24'ü, kız öğrencilerinse %6'sı tanıtıldığını belirtmiştir. Bu değerlerin genel ortalamasını aldığımız zaman yüksek okul öğrencilerinin, %80'nin tanıtılmadığını, %20'sinin tanıtıldığını düşündüğü görülmektedir.

*Ankete katılan orta öğretim öğrencilerinin (489 denek) sorumuza vermiş olduğu yanıtlara göre de; erkeklerin %78' i, kızların %84'ü yeterince tanıtılmadığını; erkeklerin %22' si, kızların da %16'sı tanıtıldığını belirtmişlerdir. Orta öğretim öğrencilerinin verdiği yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde; %79'unun tanıtılmadığı, %21'inin tanıtıldığı kanısında olduğu ortaya çıkmaktadır.

*Ankete katılan tüm deneklerden (589 denek); erkeklerin (toplam 365 denek) %77'si yeterince tanıtılmadığı, %23'ü tanıtıldığını; kızların (toplam 224 denek) %85'i tanıtılmadığını, %15'i ise tanıtıldığını belirtmişlerdir. Deneklerin tümünü ayırım yapmadan değerlendirdiğimizde, **%79'unun yeterince tanıtılmadığını, %21'ininse tanıtıldığını düşündüğü ortaya çıkmaktadır.**

Anketimizin birinci sorusunun ikinci bölümündeki, **“kütüphanenin nasıl tanıtılmasını istersiniz”** sorusuna getirilen öneriler, denek sayıları da belirtilerek başlıklar halinde aşağıda belirtilmiştir (ankete katılan deneklerin önerileri birden fazla başlıkta yer aldığı için, başlıklardaki denek sayısı toplamı, ankete katılan toplam denek sayısından fazla çıkmaktadır):

*Radyo, televizyon, gazete vb. kitle iletişim araçlarından yararlanılarak yapılan reklam (146 denek; 26'sı yüksek okul, 126'sı orta öğretim).

*İlk öğretim ve orta öğretimlerin ders programlarına, kütüphanecilik dersinin konulması ve bu derslere kütüphanecilik mezunlarının girmesi (200 denek; 47'si yüksek okul, 153'ü orta öğretim).

*Belirli gün ve haftalardan ayrı olarak, kütüphanecilikle ilgili konferans ve seminerlerinin verilmesi (118 denek; 38'i yüksek okul, 80'i orta öğretim).

*Kütüphanede çalışan personelin, uzman olması ve davranışlarına özen göstermesi (76 denek; 13'ü yüksek okul, 63'ü orta öğretim).

*Kütüphaneye gelen yeni yayınların sergilenmesi (20 denek; tümü orta öğretim öğrencisi).

Orta öğretim öğrencisi deneklerden 70'i, anketin bu bölümünü yanıtlamamıştır.

Anketin ikinci sorusu olan **“kütüphanecilik görevini yürüten kişinin özellikleri sizce ne olmalıdır”** sorusunu denekler üç başlık altında yanıtlamışlardır:

*Geniş bir kitap kültürüne sahip olmalı ve çalıştığı kütüphanenin materyalini çok iyi tanımalı (170 denek).

*Samimi, içten, güler yüzlü, sabırlı ve işini severek yapan bir kişi olmalıdır (328 denek).

*Kütüphanecilik mezunu olmalıdır (78 denek).

(Kanımca bu önerinin az sayıda denek tarafından yapılmasının nedeni, ankette katılan orta öğretim öğrencisi deneklerin çoğunun böyle bir bölümün varlığından haberdar olmamalarından kaynaklanıyor).

Anketin üçüncü sorusu olan **“kitap okuduğunuzda düşüncelerinizde bir değişim oluyor mu”** sorusuna, ankete katılan deneklerin tümü **“oluyor”** yanıtını vermiştir.

Anketin dördüncü sorusu olan **“insanların iyi birer okuyucu olmaları, ya da kütüphaneden yararlanma oranları, ülkenin kültürel gelişmişliğine etki eder mi”** sorusuna, ankete katılan deneklerin tamamı **“etki eder”** yanıtını vermiştir.

“En son hangi tarihte kütüphaneden yararlandınız” biçimindeki anketin beşinci sorusu; deneklere hatırlatma olması, onları kitap okuma konusunda teşvik etmesi amacıyla sorulduğu için yanıtlar değerlendirmeye alınmamıştır.

Anketimizin altıncı ve son sorusu olan **“nasıl bir kütüphane istersiniz”** sorusuna getirilen öneriler denek sayıları ile birlikte aşağıda başlıklar halinde belirtilmiştir:

*Yeni çıkan yayınların ve süreli yayınların takip edildiği, materyalin bol olduğu güncel bir kütüphane (123 denek; 28'i yüksek okul, 95'i orta öğretim).

*Kütüphane personelinin sayıca fazla ve uzman olması (22 yüksek okul öğrencisi denek).

*Tamamen Bilgisayar ortamına kavuşmuş, İnternet ağının bulunduğu bir kütüphane (188 denek; 70' i yüksek okul, 118'i orta öğretim).

*Sakin, sessiz, temiz, hoş ve rahat bir ortam (118 denek; 30'u yüksek okul 88'i orta öğretim).

*Personelin güler yüzlü ve yol gösterici olması ve aradığımız konuya kolayca ulaşabileceğimiz bir kütüphane(134 orta öğretim öğrencisi denek).

*Gezici kütüphanesinin bulunduğu bir kütüphane (28 orta öğretim öğrencisi denek).

Anketin Sonucu ve Öneriler

Yapmış olduğum çalışmanın sonuçlarına dayanarak diyebilirim ki; halk kütüphanelerinin, hizmet vermiş olduğu çevre tarafından, iyi bir şekilde tanınmaması ve amaçlarının yine hizmet vermiş olduğu çevre tarafından bilinmemesi sonucu, halk kütüphanesine olan ilgi azdır. Bu ilgiyi fazlalaştırmak için, yine anket sonuçlarına dayanarak diyebiliriz ki; yörenin görsel, işitsel vb. haber alma araçlarından yararlanmak ve kütüphane bilincinin kullanıcıya okulda aşılmasını sağlamak gerekmektedir.

Anketimizden ortaya çıkan diğer bir sonuçsa; kütüphane personelinin iyi seçilememesi ve mevcutların da yetersiz eğitim almış olmasıdır. Anket sonuçlardan anlaşılıyor ki, kalifiye personel isteği oldukça fazladır. Ayrıca halk kütüphanelerinin gerekli modernizasyonu sağlayamaması da, işlevsellik kazanamamasında önemli bir etkidir. Bu gün dilekçenin bile bilgisayar ortamında yazıldığı bir çağda bilgisayar ağının bulunmadığı bir kütüphanenin işlerlik kazanmasını bekleyemeyiz. İnsanlar artık, gücün parmaklarının altında olduğu, güce erişirliğin kolay ve çabuk olduğu ortamları tercih ediyor. Halk kütüphaneleri bu sistemin çok gerisinde kaldığı için, amacından uzaklaşmış, birer milli eğitim müfredat destekleme kurumlarına dönüşmüştür. Bunun değişmesi için kurumun teknolojik yeniliklere tamamen açık olması gerekir. Bu da yetkinin uzman elemanlar tarafından kullanılmasıyla sağlanacak bir olgudur.

Yine anketimizden çıkan sonuçlara göre; artık kullanıcılar, kütüphanelerin soğuk ve loş bir ortam olmasını istemiyor. Kullanıcı canlılık, rahatlık ve teknolojinin kullanıldığı kurumlar görmek istiyor. Bütün bunlara dayanarak denilebilir ki, halk kütüphanelerinin amaçlarına ulaşabilmeleri; yöre halkından ve yerel yönetimlerden destek görmesine, teknolojik yeniliklere açık olmasına, bulunduğu yörenin ihtiyaçlarını iyi analiz etmesine ve hedeflerini bunların üzerine kurmasına bağlıdır.

Bu çalışmamda bana yardımlarını esirgemeyen İlçe Kaymakamımız Sayın Şemseddin Erkaya'ya ve Kütüphane Müdür Vekilimiz Ülkü Bektaş'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.